

smislu, mlađi zaostaju za ovim umetnicima u čistoći svoje likovno-izražajne forme, koja više nije tipična ekspresivnost, već izvesno oslanjanje i na naraciju, na asocijativne veze sa strukturama i patinom, sa interpretacijom vizije Panonske ravnice i sl. Najveća grupa obuhvaćena je pojmovno-konstruktivnom tipološkom grupom, grupom koja polazi od jasne ideje i nastoji da je jasno, ponekad i geometrijskom jasnoćom, izrazi. U ovu grupu uvršćeni su Sava Šumanović, Tivadar Vanjek, Mira Brtka, Ankica Oprešnik, Stevan Maksimović, Boško Petrović, Bogomil Karlavaris, Miodrag Nedeljković i Šandor Torok. Pri tome je i izbor radova najadekvatniji. Iz opusa Boška Petrovića izabrane su geometrijski koncipirane „Katedrale”, tapiserija, a od Save Šumanovića slike kubističkog perioda. Mira Brtka zastupljena je slikama geometrijske abstrakcije, a Tivadar Vanjek izrazito jasno koncipiranim mrtvim prirodama i enterijerima. Utisak koji ovaj deljak izložbe ostavlja na gledaoca ukazuje da su, u poslednje vreme, naši savremeni umetnici znatno više naklonjeni racional-

nom konceptu likovnog oblikovanja, pri čemu im njihova izrazita emocionalnost samo pomaže da se održi potrebljana ravnoteža u ostvarenim delima. Može se čak verovati da ovaj koncept odgovara više našem vremenu i da umetnici ovakve psihičke konsticije imaju i veće mogućnosti za stvaralačko izražavanje. U četvrtu, maštovitu i nadrealističku grupu, ubrojeni su umetnici — Milivoj Nikolajević, Ač Jožef, Isidor Vrsajkov, Milorad Mihajlović, Milan Stanojev, Mira Mareš i Ferenc Maurič. Umetnici ove orijentacije imaju mnoge zajedničke oznake, ali i bitno različita umetnička rešenja, što je i razumljivo, s obzirom na njihovu maštovitost, neograničen svet koji stoji iza realnosti. Na izrazitim nadrealističkim tendencijama nalaze se Isidor Vrsajkov i Milorad Mihajlović, dok je Milivoj Nikolajević lirsко maštovit, a Milan Stanojev maštovit u jednoj pop-art varijanti. Ferenc Maurič, a delimično i Jožef Ač, približavaju se ekspresivnosti, kolebajući se između fantastike i izražajane snage boje.

Savremena jugoslovenska grafika

Bogomil Karlavaris

Izložba „Savremena jugoslovenska grafika” ima zanimljiv povod i neobičan cilj. Otvorena povodom III regionalnog kongresa likovnih pedagoga Europe i Afrike (u organizaciji međunarodnog udruženja likovnih pedagoga — INSEA), ona je trebalo da stranim učesnicima Kongresa pruži najosnovniji uvid u neke tendencije savremene jugoslovenske umetnosti, ali je ona istovremeno nastala kao fond nagrada istaknutim likovnim pedagozima iz zemlje i inostranstva koji su svojim radom omogućili održavanje i kongresa i III međunarodne izložbe likovnih radova dece i mladića na temu „Kreativnost”. Organizator ovog Kongresa zamolio je brojne jugoslovenske grafičare da uz najnižu cenu pošalju po tri svoje grafike na izložbu, s tim, što bi se ove grafike dodelile kao nagrade nastavnicima, posle zatvaranja izložbe. Pozivu se odazvalo 38 autora (sa 122 rada).

Već sami uslovi pod kojima je izložba nastala ukazuju na njenu heterogenost i neu jednačenost. Pa ipak, ova izložba se može smatrati značajnom, ne samo po izuzetnosti kojom su se grafičari odazvali pozivu organizatora da poklone svoje grafičke liste, već i po ostvarenjima koja su prikazana na izložbi. Iako treba odati priznanje svim grafičarima, posetilac izložbe mora izdvojiti najznačajnija ostvarenja.

Bogdan Borčić danas nesumnjivo spada u vrh naše savremene grafičke upravo po jednoj srećnoj sintezi racionalnog, naučnog i emocionalnog, strogo definisanog i senzibilnog. Njegova preokupacija školjkama varira u grafičkama i na ovoj izložbi. Možda je po neobičnosti odnosa velikog i malog, linije i površine, delikatnih kolorističkih i grafičkih odnosa najbolja grafička „Dve male školjke”. Zdenka Golob se još jednom potvrdila svojim osjetljivim prostornim ritmovima, koji, iako u osnovi istog oblika, grade neobične celine. Mada su joj adekvatnije crno-bele akvatinte, duboke, snažne, a istovremeno i poetične, ona je veoma smelo našla rešenje i u žuto-crnom akordu, u grafičkih koja u svemu zadržava njene oblike i ritmove, ali dobija i neki novi kvalitet i novu draž dalje apstrahovanja realnog u irealnog. Među najsmješnije grafičke rešenja treba izdvojiti i tri grafička lista Metke Krasovec, jednostavne u ideji i sredstvima, ali veoma upečatljiva i

bliska savremenom senzibilitetu. Od ostalih predstavnika iz Slovenije, sigurno ne treba izostaviti Zvest Apolonija, koji je u serigrafiji „Melanholija” ostvario najviši domet u svom žanru otiskivanja. Nešto jednostavniji u ideji pop-art je Lojze Logar, a Karel Zelenko je vanredno realizovao svoje ideje i osećajnost u grafiči „Čelist“. Ritmovi muzičkih pultova sa ritmovima partitura neprekidno navode na grafička rešenja, a kada se njima kontrastira jedna blaga figura svirača, čeliste, dobija se uverljiva poruka.

Među uzbudljive listove na izložbi treba ubrojiti i listove Halila Tikveša. Svojom poznatom osetljivošću on oživljava na poseban način jedan predeo s krstom, realan u detaljima i irealan u viziji. Drugi list sa potpuno drugaćim motivom, jednim enterijerom, donosi blažu, no ništa manje uzbudljivu poruku poetičnosti. Neku drugu, obojeniju poetičnost, poetičnost koju asocijiraju i detalji na motivu, pre svega cvet, donosi i grafičar Čvorović. Nasuprot ovoj tendenciji, Ante Kuduz i Ivan Kuduz razvijaju svaki svoj koncept pop-art-a, intenzivnih boja, problemski vezanih za analizu prostora i loma toga prostora.

Na ovoj izložbi inače izlažu mnogi autori sa visokim renomeom, kao što su Miha Maleš, Dragoslav Stojanović-Sip, Živko Đak, Ankica Oprešnik, Milivoj Nikolajević, Slobodan Pejović, Milan Stanojev, Milan Kerac, Josip Restek, Miloš Ćirić i dr. Bilo bi međutim neopravданo ne pomenuti vredna ostvarenja Pešić Radomira-Ra, naročito njegove „Tragove”, Jakelić Petra sa inventivnim motivima sa školjkama, Vukica Dragović sa novim grafičkim ostvarenjima koji polaze od prirode, od krošnji, ali u igri s materijalom, postaju nove, neobične vizije, zatim grafičke Sterios Arvanitidis sa izvanrednom grafičkom u boji „Iščekivanje“ koja predstavlja nesumnjiv napredak u njegovom razvoju, i Cveta Dimovskog sa novom grafičkom „Bekstvo“, kao i virtuzozno izvedene varijacije Miodraga Nedeljkovića. Ako ovom nabranjujemo nekoliko imena mlađih grafičara — Mihajlovića, Žarkovića, Žunića, Beneša, Sučerija — može se zaključiti da je kvalitet bio dominantan na ovoj zanimljivoj i po mnogo čemu retkoj izložbi.

Jacques Vimard

Bogomil Karlavaris

Jacques Vimard je relativno mlad umetnik iz Pariza koji je do sada već imao kontakata sa jugoslovenskom likovnom publikom. 1969. godine njegova slika izlagana je u kolekciji Majskog salona iz Pariza u našem Muzeju moderne umetnosti u Beogradu, a 1970. godine izlagao je na „Memorijalu Nadežde Petrović“ u Cačku. Ovoga puta Jacques Vimard predstavio se novosadskoj likov-

noj publici sa četrdeset uljanih slika i akvarela.

Slikar Jacques Vimard pripada onoj grupi likovnih stvaralača koji uvažavaju dobru tradiciju francuskog slikarstva, smisao za sklad i osetljivost za slikarsku materiju. Povremeno sa njegovih slika blesne ideja Matisa, neka daleka asocijacija na Gogena ili neoklekšikanost Šagala. Pa ipak, to je jedno samosvojstveno slikars-